

11 Ιουλίου 2017

Το πορτρέτο ενός Μεγάλου Αγίου των ημερών μας (Κωνσταντίνος Ξενόπουλος, Άρχων Εικονογράφος Πατριαρχείου Αλεξανδρείας)

/ [Πεμπτουσία](#)

Ένας καταξιωμένος διάκονος και δάσκαλος της ιεράς τέχνης της Αγιογραφίας, ο κ. Κωνσταντίνος Ξενόπουλος παραχώρησε αποκλειστική συνέντευξη στην Πεμπτουσία εν όψει της τιμής του Αγίου Παΐσιου του Αγιορείτου. Μαζί με την συνέντευξη, η Πεμπτουσία έχει την τιμή να δημοσιεύσει πρώτη το πορτρέτο του Μεγάλου και Αγαπημένου Αγίου των ημερών μας, φιλοτεχνημένο από κάποιον που εκτός από το ταλέντο και την γνώση, είχε την ευλογία να γνωρίσει τον Όσιο από κοντά.

Πεμπτουσία: Αγαπητέ κ. Ξενόπουλε είστε εδώ και χρόνια καταξιωμένος και αναγνωρισμένος εντός και εκτός ελληνικών συνόρων, όχι μόνον ως αγιογράφος, αλλά και δάσκαλος αγιογραφίας. Γνωρίζουμε ότι τα έργα σας αντανakλούν την αγιογραφική παράδοση αιώνων. Αυτήν την φορά όμως δίνετε στο εικονόφιλο κοινό το πορτρέτο ενός Αγίου. Σε τί διαφέρει από την κλασική εικονογράφιση και για ποιο λόγο προτιμήσατε κάτι τέτοιο;

Κ.Ξ.: Το καλοκαίρι του 1994 τόλμησα για πρώτη φορά να ζωγραφίσω τον γέροντα -και σήμερα Άγιο- *Παΐσιο*, αμέσως μετά την κοίμησή του, με στοιχεία βυζαντινής και κλασικής ζωγραφικής.

Τότε που έκανα την προσπάθεια αυτή, αν και για όλους εμάς ήταν Άγιος πολύ πριν την επίσημη ανακήρυξη του, είχα την επιθυμία να ζωγραφίσω τον γέροντα. Η επιθυμία αυτή υπήρχε από όταν ακόμη βρισκόταν εν ζωή. Όπως και σήμερα ζωγραφίζω κατά καιρούς γνωστά μου πρόσωπα, έτσι και τότε στο Άγιο Όρος ζωγράφιζα μοναχούς.

Το 1994 λοιπόν, για κάποιον ιδιαίτερο λόγο θέλησα να ζωγραφίσω τον γέροντα. Το δίλημμα ήταν αν θα έπρεπε να γίνει με βυζαντινή τεχνοτροπία ή με κλασική ζωγραφική. Εάν το έκανα μόνο με βυζαντινή τεχνοτροπία ελλόχευε ο κίνδυνος να κατηγορηθώ πως τον ζωγράφισα ως Άγιο πριν ακόμα ανακηρυχθεί. Σε κλασική ζωγραφική δε μου ταίριαζε τότε να το κάνω, γιατί θα ήταν ένα απλό πορτρέτο. Σήμερα ύστερα από 23 χρόνια ακριβώς, ζωγράφισα ένα κλασικό πορτρέτο του Αγίου. Στο πρώτο μου έργο που ήταν μικτής τεχνοτροπίας δεν είχα βάλει φωτοστέφανο. Στο τελευταίο μου, που είναι με κλασική ζωγραφική, έχει μπει. Αν και δεν είναι εικόνα, από ευλάβεια και μόνο έπρεπε να μπει το φωτοστέφανο.

Μία εικόνα έχει αφαιρετικά στοιχεία και δεν απεικονίζεται το πρόσωπο στην κλασική του μορφή. Η εικόνα σε ανεβάζει πνευματικά, το κλασικό πορτρέτο σε καθηλώνει και το θαυμάζεις ως έργο. Στην περίπτωση, λοιπόν, αυτή τόλμησα να κάνω ένα πορτρέτο κλασικό του Αγίου, ως σπουδή στο πρόσωπό του, για να μπορέσω να καταλάβω ποια στοιχεία θα πρέπει να αφαιρεθούν, ώστε σε επόμενο έργο με τον Άγιο να αποδώσω με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το πρόσωπό του με βυζαντινή τεχνοτροπία. Αν δε γνώριζα κλασική ζωγραφική σίγουρα δε θα το τολμούσα. Το έργο αυτό είναι, λοιπόν, Σπουδή κι ως εργαζομαι 44 έτη.

Πεμπτουσία: Ως δάσκαλος αγιογραφίας στην Αθωνιάδα Σχολή γνωρίζουμε ότι είχατε προσωπική επαφή με τον τότε Γέροντα και νυν Άγιο Παΐσιο. Θα θέλαμε να μας μιλήσετε για την εμπειρία να γνωρίσετε από κοντά έναν άγιο των ημερών μας

Κ.Ξ.: Πριν γίνω καθηγητής Αγιογραφίας στην Αθωνιάδα, υπήρξα για έξι έτη μαθητής αυτής. Η πρώτη γνωριμία με τον γέροντα ήταν το 1974, όταν ήταν ακόμη στο Σταυρονικητιανό κελλί του Τιμίου Σταυρού. Παιδί τότε, δεν μπορούσα να καταλάβω πολλά πράγματα. Για μένα ήταν όπως όλοι οι μοναχοί. Από το 1977 και μετά που μεγάλωσα κάπως, καταλάβαινα περισσότερα· με εμάς τα παιδιά ο γέροντας – Άγιος ήταν αλλιώς και μας πείραζε. Πού να φανταζόμουν ότι αργότερα θα μου ζητούσε να του κάνω κάποια σκίτσα! Είναι και πολλά άλλα σε προσωπικό επίπεδο, που τα κρατάω για μένα.

Ήταν, όμως, πολύ μεγάλη ευλογία για μένα, όταν σε μια αγρυπνία των Χριστουγέννων, σε παρακείμενο κελλί από την «Παναγούδα» το κελλί του γέροντα, παρευρισκόμενοι με άλλους 7 μοναχούς, μαζί και ο γέροντας, και καθόμουν στο διπλανό στασίδι με το γέροντα και ψέλναμε μαζί. Ευλογία μεν, μεγάλη ευθύνη δε!

Πεμπτουσία: Ο αγιογράφος συνήθως χρησιμοποιεί κάποια πρότυπα προκειμένου να αποδώσει τις μορφές των παλαιών αγίων. Η προσωπική γνωριμία με έναν άγιο αλλάζει τα πράγματα; Με άλλα λόγια, υπάρχει διαφορά στο να ιστορείς έναν αρχαίο άγιο και έναν άγιο που τον γνώρισες προσωπικά;

Κ.Ξ.: Για τα παλαιά πρόσωπα υπάρχει η ιστόρησή τους από αιώνων και πότε αντιγράφουμε πιστά και πότε μπαίνει το προσωπικό στοιχείο του καλλιτέχνη. Όταν έχεις να αποδώσεις με το χρωστήρα σου έναν σύγχρονο Άγιο των ημερών μας, συναντάς ένα μεγάλο αριθμό δυσκολιών. Μάλιστα, αν έχεις γνωρίσει τον Άγιο από κοντά, η δυσκολία μεγαλώνει. Αυτό που θέλω να πω είναι πως ο καλλιτέχνης που δε γνώρισε τον Άγιο προσωπικά και προσπαθεί να αποδώσει το πρόσωπο σύμφωνα με το φωτογραφικό υλικό που υπάρχει, η επιτυχία του έργου του εξαρτάται από τις δυνατότητες που αυτός έχει. Γι' αυτόν που έχει γνωρίσει και ζήσει τον Άγιο από κοντά, είναι πιο δύσκολο, γιατί είτε το θέλει είτε όχι μπαίνει και το συναίσθημα, κάτι που τον δυσκολεύει. Όμως, όπως και να 'χει, το έργο θα πρέπει να μοιάζει με τον Άγιο και όχι να «Χαραλαμπίζει», σύμφωνα με ένα ανέκδοτο που κυκλοφορεί για έναν αγιογράφο.

Πεμπτουσία: Η αγιογραφία είναι μία «καλή τέχνη» σαν όλες τις άλλες ή διαφέρει σε κάτι; Έχει κάποια σχέση με την πνευματική ζωή; Μπορούμε να πούμε ότι η προσωπική πνευματική κατάσταση του αγιογράφου επηρεάζει το έργο του;

Κ.Ξ.: Η αγιογραφία βοηθάει την ψυχή, η κλασική ή τα άλλα είδη ζωγραφικής

βοηθούν την ψυχολογία. Θέλω να πω, πως μια εικόνα σε ανεβάζει πνευματικά και βοηθάει την ψυχή σου. Όσο για το πόσο βοηθάει η πνευματική κατάσταση του αγιογράφου στο έργο, σίγουρα επιδρά. Όχι στο να δημιουργήσει θαυματουργή εικόνα, αλλά στο να αποδώσει το πρόσωπο σωστά. Δηλαδή, ένας εικονογράφος με αριστοτεχνικές πινελιές και μεγάλο ταλέντο, αν δεν το πιστεύει, αυτό αποτυπώνεται στο πρόσωπο. Ένας άλλος που είναι μέτριος, αλλά έχει πίστη μέσα του, το πρόσωπο που ζωγραφίζει μπορεί να μην είναι άρτιο τεχνικά, έχει, ωστόσο, διαφορά από τον προηγούμενο. Άλλη είναι, όμως, η ουσία· αν η εικόνα που δημιουργεί ο αγιογράφος δεν τον επηρεάζει πνευματικά, τότε θα πρέπει να ψάξει την αιτία μέσα του.

Πεμπτουσία: Έχουμε φιλοξενήσει δικές σας δραστηριότητες στην Πεμπτουσία και αν θέλει ο Θεός θα φιλοξενήσουμε και άλλες. Θα θέλαμε να μας μιλήσετε λίγο για τα σημεία και τα έργα σας τα οποία θεωρείτε σταθμούς στην σταδιοδρομία σας ως αγιογράφου.

Κ.Ξ.: Ο μεγαλύτερος σταθμός στη σταδιοδρομία μου ήταν το Άγιο Όρος. Εκεί έμαθα την ιερή τέχνη της εικόνας. Εκεί γνώρισα και έκανα Σπουδή σε μεγάλους καλλιτέχνες, αντιγράφοντας έργα τους, όπως του Πανσέληνου, του Θεοφάνους του Κρητός και άλλων. Εκεί γνώρισα και μεγάλους μοναχούς καλλιτέχνες.

Η συνεργασία μου με τον Οικουμενικό Πατριαρχείο και το Πατριαρχείο της Αλεξανδρείας, αλλά και Αρχιεπισκόπων του εξωτερικού έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στην καλλιτεχνική μου ζωή. Το πρώτο μου βιβλίο «Κόπος και Σπουδή» μου άνοιξε το δρόμο για να ασχοληθώ και με τη συγγραφή βιβλίων. Ένας άλλος σημαντικός σταθμός και αρωγός στην καλλιτεχνική μου πορεία είναι η σύζυγός μου.

Προσπαθώ όλα αυτά τα χρόνια να κάνω σωστή διαχείριση του ταλέντου που μου χάρισε ο Θεός. Η τέχνη δεν ξεκίνησε από μας ώστε να τελειώσει σε εμάς. Εμείς είμαστε απλώς διαχειριστές.

Πεμπτουσία: Ως τελευταία ερώτηση θα θέλαμε να θέσουμε τον εξής προβληματισμό, τον οποίο μας κοινώνουν πολλοί από τους επισκέπτες της Πεμπτουσίας: Από θεολογικής και λειτουργικής απόψεως μπορεί ο χριστιανός να προσκυνά και να ασπάζεται το πορτρέτο ενός αγίου όπως προσκυνά και ασπάζεται μία συνήθη βυζαντινή εικόνα;

Κ.Ξ.: Ας ξεκινήσω κάπως διαφορετικά και να ρωτήσω εγώ κάτι: Ένα κλασικό πορτρέτο ενός σύγχρονου Αγίου μπορείτε να το σκίσετε και να το πετάξετε; Εάν δε σας εκφράζει, μπορείτε να το κάνετε;

Κάποτε κατηγορούσαν τις ρώσικες αναγεννησιακές εικόνες που υπάρχουν στο Άγιο

Όρος· υπήρξαν και μεγάλοι καλλιτέχνες μοναχοί της τεχνοτροπίας αυτής, όμως, πόσες εικόνες θαυματουργούν;

Είπαμε πριν ότι η εικόνα σε ανεβάζει πνευματικά. Το πορτρέτο του Αγίου, ίσως να μη σε ανεβάζει πνευματικά, δε σημαίνει όμως ότι δεν πρέπει να το ευλαβείστε. Θα αναφέρω ένα τρανταχτό παράδειγμα: πριν από μερικά χρόνια απέκτησα στη συλλογή μου μια φωτογραφία από έργο που απεικονίζει τον Άγιο Σεραφείμ του Σάρωφ. Το έργο είναι πορτρέτο του Αγίου που φιλοτεχνήθηκε όταν ακόμα ο Άγιος βρισκόταν εν ζωή και δεν είχε φωτοστέφανο. Όλοι αυτοί που προσκυνούσαν το πορτρέτο αυτό του Αγίου, μετά την κοίμησή του και μέχρι να αγιοποιηθεί ήταν σε πλάνη;

Θα μπορούσα να δημοσιεύσω το έργο αυτό, αλλά υποσχέθηκα στην υπεύθυνη του κέντρου συντήρησης που εδρεύει στο εξωτερικό, πως δε θα προβώ σε δημοσίευση, πριν κάνουν αυτοί την επίσημη παρουσίαση.